

GAZETA MUZEALNA

nr 70/kwiecień 2009 r.,
str. I-III

MIESIĘCZNIK MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH

Spotkanie z pradziejowymi warzyczami w muzeum

Tegoroczny sezon turystyczny Muzeum Żup Krakowskich zainauguruje m.in. nową stałą wystawą archeologiczną pt. „Warzelnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne”, zaaranżowaną w ekspozycji podziemnej na III poziomie kopalni soli.

Tematyka pozyskiwania soli w pradziejach stanowi główne zagadnienie badawcze działu archeologicznego Muzeum Żup Krakowskich. Na przestrzeni kilkudziesięciu lat, prace wykopaliskowe prowadzone z ramienia tej instytucji przyniosły dużo doniosłych odkryć, spośród których wiele opublikowano tworząc podstawy wiedzy na temat warzelnictwa solnego w pradziejach na terenie Małopolski.

Problematyka archeologiczna ze względu na swoją specyfikę posiada ograniczone możliwości percepcji przez osoby spoza wąskiego kręgu archeologów i miłośników prehistorii. Z drugiej strony stanowi jednak absolutną bazę do snucia jakichkolwiek rozważań dotyczących wykorzystania soli przez społeczeństwa - zarówno przed historyczne jak żyjące w czasach nam bliższych. Aby przybliżyć szerokiej publiczności zagadnienie początków warzelnictwa solnego oraz jego rozwój przypadający od neolitu do okresu średniowiecza, odrzucono schematyczny sposób przekazywania wiedzy przy pomocy eksponowania zamkniętych w gablotach artefaktów, na rzecz osadzenia ich w szerszym kontekście kulturowym. Do realizacji tego celu posłużyły zarówno makiety jak i wiele zaaranżowanych scenek rodzajowych związanych z warzelnictwem solnym, pozwalających zwiedzającym na obserwację fragmentów zaginionego już świata. W układzie chronologicznym można więc zobaczyć sceny z życia warzyczy z okresów neolitu, epoki brązu okresu przedrzymskiego i wczesnego średniowiecza. Na ekspozycji nie zabrakło oczywiście również oryginalnych zabytków odkrytych podczas badań wykopaliskowych. Przedstawione zostały w urozmaiconej scenerii, w sąsiedztwie wykonanych na potrzeby wystawy imitacji - co pozwala na korelację ich z funkcją jaką pełniły w pradziejach.

Najnowsza ekspozycja muzeum wylania się nastrojowo z mroków komory Russeger III aby rzucić nowe światło na pradzieje warzelnictwa.

Szymon Pawlikowski

WIELKANOCNE PISANKI Z SOLNEGO JAJKA

Zdobione jajo-pisanka ten prastary magiczny symbol, który w naszych czasach jest kontynuacją pięknych tradycji, czasami staje się małym dziełem sztuki i coraz częściej uroczą formą prezentu.

W czasie świąt Wielkiej Nocy są malowane jajka (kraszanki) i jaja ozdabiane różnymi technikami (pisanki).

Barwne pisanki wykonywane są różnymi technikami z jaj kurzych, gęsi, kaczek, strusich, z jajeczek kolibra oraz z różnych materiałów: pisanki porcelanowe, z metalu, drewna, alabastru, agatu marmuru, bursztynu, szkła.

Zwyczaj dekorowania jaj znany był już w starożytności. Najstarsze przykłady liczą ponad 5000 lat, są to pisanki z Asyrii, nieco późniejsze pochodzą z Egiptu, Persji, Rzymu i Chin. Do Europy zwyczaj zdobienia jaj przynieśli prawdopodobnie Persowie. Pisanki odnalezione na ziemiach polskich pochodzą z końca X wieku.

Największe muzeum pisanek znajduje się w Kołomyi na Ukrainie, w Polsce w Ciechanowcu w Muzeum Rolnictwa im. Ks. Krzysztofa Kluka.

Najdroższymi pisankami są jaja carskie ze złota, zdobione kamieniami szlachetnymi i wykonywane dla rodziny cara Aleksandra Romanowa w pracowni nadwornego złotnika Carla Fabergé.

Najbardziej słonymi, są zapewne pisanki wykonywane w okresie świąt Wielkiej Nocy w Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w ramach konkursu „Najpiękniejsza pisanka z solnego jajka”.

Chcąc rozwijać pisankowe zainteresowania od 9 lat Muzeum Żup Krakowskich w okresie Świąt Wielkanocnych organizuje jedyny tego rodzaju konkurs w Polsce. Tegoroczny konkurs pisanki z solnego jajka o zasięgu międzynarodowym, miał miejsce, podobnie jak w latach ubiegłych w siedzibie Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka - w Zamku Żupnym, w dniu 2 kwietnia br.

Do udziału w tym niepowtarzalnym konkursie zapraszano uzdolnione plastycznie dzieci i młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich, z domów kultury, jak też indywidualnie osoby dorosłe.

Barbara Tworzydło

Patronaty medialne

Nicią malowane... obrazy, kobierce i dawne stroje

Muzeum Żup Krakowskich zainauguruje 29 kwietnia 2009 r. nową ekspozycję czasową zatytułowaną *Nicią malowane*, która przybliży bogaty świat tkanin artystycznych w dawnej Polsce.

Poprzez przedstawienie szerokiego spektrum zabytków wykonanych w rozmaitych technikach artystycznych od XV do XIX wieku wystawa stworzy okazję do podziwiania niezwykłego kunsztu dawnych artystów i rzemieślników, którzy stworzyli dzieła sztuki mieniające się niezliczonymi barwami, a nierzadko również srebrymi i złotymi niciami.

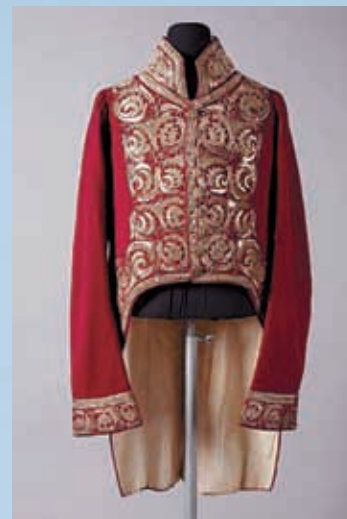
Barwne, miękko kładzione i cienkie nici pozwalają uzyskać bardzo malarskie wrażenie. Kompozycje przypominające obrazy o przedstawieniach figuralnych, roślinnych lub krajobrazowych osiągnęto w tapiseriach - dekorujących zasobne wnętrza, wielobarwnych tkaninach, powstałych z splecenia pionowych nitki osnowy z poprzecznymi, niciami wątku, gęsto zbijanymi. Znane szerzej pod nazwami arras i gobelin, tapiserie stanowiły jedną z ważniejszych gałęzi rzemiosła we Francji i Flandrii i ich przykłady zobaczyć będzie można na wystawie w postaci scen biblijnych i krajobrazowych z XVI i XVII w. Wystawa pozwoli się przenieść także w świat orientalnego przepychu, za sprawą licznych wschodnich kobierców i jedwabnych makat oraz tkanin, przetykanych srebrem. Zamiłowanie Polaków do piękna orientalnych barw i wzorów owocowało bezpośrednimi zamówieniami w Persji i w Turcji. Z kolei liczne zmagania militarne toczone przez Polskę i Turcję w XVII w. dostarczyły zdobyczy wojennych również wśród tekstyliów. Często uczestnicy wojen ofiarowywali je później jako wota do kościołów. Stopnie ołtarzowe wyścielano kobiercami, a inne przerabiano na paramenty liturgiczne. Do dnia dzisiejszego w wyposażeniu wielickiej fary, kościoła pw. św. Klemensa pozostaje ornat z siedemnastowiecznej tureckiej, jedwabnej tkaniny brokatowej z niciami srebrymi złotymi, noszący ślady wtórnego wykorzystania. Inwentarze z XVII i XVIII wymieniają niemało szat z różnych, cennych tkanin

perskich i tureckich, trzy kobierce oraz 10 obić tureckich, zdobiących ściany kościoła św. Klemensa. Pokaz zabytkowych tkanin, zazwyczaj niedostępnych w skarbcu kościelnym, będzie okazją do poznania kolejnej karty z historii Wieliczki oraz Żup Krakowskich, bowiem wśród fundatorów nie brakowało osób zarządzających żupami - bachmistrzów Morsztynów, pisarzy żupnych, którzy upamiętnieni zostali herbami na haftowanych aplikacjach.

Z bardzo bogatego zbioru tkanin uświetniającej liturgię w kościele wielickim, których wycięcie zajęło aż 14 kart rękopisu w czasie wizytacji biskupiej w 1748 r., na wystawie zaprezentowane zostaną wysokiej klasy artystycznej, barokowe wyroby haftowane oraz dalmatyki i ornaty z aksamitów i brokatów, pochodzących z czołowych ośrodków tkackich we Włoszech i Francji (XVI-XVIII w.).

Dopełnieniem wystawy będą dawne stroje, widoczne m.in. na portretach olejnych. Wśród licznych, prezentowanych na wystawie elementów ubiorów historycznych zobaczyć będzie można bucik królowej Marii Kazimiery Sobieskiej z XVII w., barokową spódnicę kasztelanowej krakowskiej o długości 558 cm, pasy kontuszowe, haftowany frak mundurowy oraz torbę huzarską... oraz wiele, wiele innych akcesoriów, stworzonych z udziałem tytułowych nici.

Klementyna Ochniak-Dudek

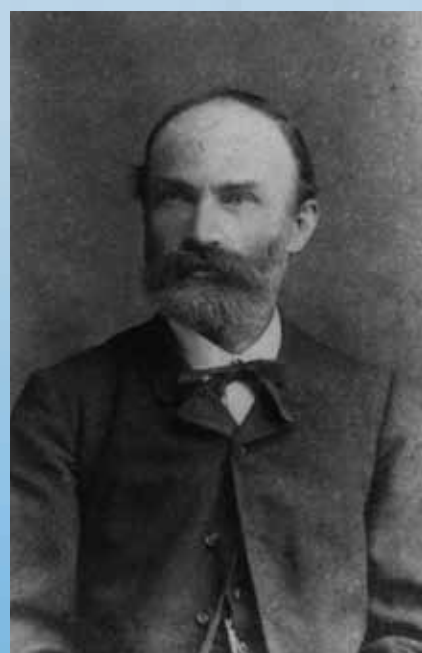
Awit Szubert – pierwszy fotograf wielickiej kopalni

(wystawa w podziemnej ekspozycji muzealnej na III poziomie zabytkowej kopalni soli w Wieliczce, 15.04 – 27.09.2009 r.)

Awit Szubert (1837-1919) – malarz, pejzażysta, jeden z najslawniejszych fotografów XIX – wiecznego Krakowa, jako pierwszy sfotografował także podziemne wyrobiska kopalni soli w Wieliczce. Zdjęcia wykonane w 1892 r. zaskakują urodą ujęć i techniczną doskonałością. Są niezwykłym świadectwem oddziaływania czasu na wyrazistość solnej architektury i czytelność rzeźby, a często obrazem miejsc już dzisiaj w kopalni nie istniejących. Trzonem wystawy jest 20 fotografii opublikowanych w wydanym w 1893 r. albumie *Wieliczka*. Ich wielkoformatowe wydruki pozwolą współczesnemu turyście zobaczyć kopalnię sprzed blisko 120 lat.

Dokumentacyjna część wystawy to m.in. oryginalna korespondencja A. Szuberta z Zarządem Salinarnym, dotycząca jego starań o zgodę na wykonanie podziemnych fotografii, a także sprzedaży kart pocztowych, widokówkowych składanek i wspomnianego albumu na nadsztybie Arcyksięcia Rudolfa (dziś Daniłowicza). Na wystawie prezentujemy również oryginalne, nieliczne, wykonane przez A. Szuberta fotografie wielickich plenerów. Klimat tamtych lat mają przywołać stare aparaty i przybory fotograficzne używane na wystawę przez Muzeum Historii Fotografii w Krakowie i Zakład Fotograficzny PP. Gabriśiów w Skawinie. Za użyczenie obiektów serdecznie dziękujemy.

Małgorzata Międzobrodzka

Ambasadorzy wielickiej kultury w Zamku Żupnym!

W systemie dzisiejszego kształcenia szkolnego na wszystkich poziomach, począwszy od przedszkola aż po szkoły średnie popularnym stało się propagowanie historii i kultury całego kraju, jak też poszczególnych jego regionów.

Tematyka tego typu znalazła się w programach nauczania przedmiotów humanistycznych. Pojawiły się też tzw. „ścieżki edukacyjne” takie jak: wychowanie regionalne, dziedzictwo kulturowe w regionie czy też „Moja mała ojczyzna”.

Z programów tych wynika, że znacznie rozszerzył się zakres zadań dotyczących wzajemnej współpracy między muzeami a szkołą w dziedzinie aktywnego upowszechniania kultury.

Włączając się w ten nurt także Muzeum Żup Krakowskich postanowiło w latach 2009-2010 zrealizować projekt pod tytułem „Młodzież ambasadorem regionu wielickiego”.

Działania związane z realizacją tego programu mają na celu zainteresowanie młodzieży szkół gimnazjalnych i średnich historią i zabytkami oraz walorami przyrodniczymi powiatu wielickiego, bowiem należy on do miejsc szczególnych - nie tylko Polski, ale i świata - z całym bogactwem swej historii i kultury.

Realizacja, do której będziemy chcieli zachęcić tak pedagogów jak i uczniów złożona będzie ze spotkań organizowanych przez pracowników Muzeum Żup Krakowskich we współpracy z Uniwersytetem Pedagogicznym i MCDN jak też innymi instytucjami. Pierwsze spotkanie w ramach realizacji projektu odbyło się 26. 03. 2009 r. w Zamku Żupnym w Wieliczce.

Warto zaznaczyć, iż projekt zaplanowany jest długofalowo - w cyklu dwuletnim aby wyczerpująco odpowiedzieć na wszystkie oczekiwania zarówno uczniów jak i pedagogów, zainteresowanych uniwersalnymi wartościami kulturowymi naszej małej ojczyzny.

Remigiusz Wierzbicki

Terminarz wydarzeń kulturalnych Kwiecień 2009 r.

ZAMEK ŻUPNY

Czynny do 30 kwietnia w godz. 9.00 - 14.30, codziennie z wyjątkiem niedziel i poniedziałków.

2.04

Konkurs plastyczny „Najpiękniejsza pisanka z soli” w Zamku Żupnym

Tylko do 13.04

Wystawa „Ferdynand Olesiński - malarstwo w kręgu rodzinnym” w Zamku Żupnym.

15.04 (środa)

Spotkanie muzealne "O magicznym słowie nano, czyli jak rodzi się najważniejsza nauka XXI wieku"- prof. dr hab. Wojciech Łużny (wstęp wolny).

19.04 (niedziela)

Spotkanie rodzinne z cyklu „Mama, tata i ja”

24.04

Ogólnopolski konkurs plastyczny „Moja przygoda w muzeum”
29.04 - 26.07

Wystawa „Nicią malowane. Tkaniny artystyczne” w Zamku Żupnym.

EKSPozyCJA NA III POZIOMIE KOPALNI SOLI

15.04 - 27.09

Wystawa „Awit Szubert - pierwszy fotograf wielickiej kopalni” w komorze Maria Teresa

Serca w zamkach ukryte I Ogólnopolski Konkurs „Oczarowani Zamkami”

Przyciągają bogatą historią, ciekawą architekturą i nutką tajemnicy. Małopolskie zamki potrafią oczarować turystów i pozostać na długo w pamięci. Jednym z nich jest niewątpliwie Zamek Żupny w Wieliczce. Początki zamku sięgają XIII wieku, a dziś ten obiekt jest siedzibą jednego z największych muzeów górnictwa solnego w Europie.

Każdy zamek jest niepowtarzalny. Jednych fascynują twierdze w Malborku czy w Niedzicy, inni chętnie powracają do książęcych warowni w Płocku czy Szczecinie. Przed wiekami Zamek Żupny w Wieliczce szczególnie upodobał sobie między innymi Kazimierz Wielki. Prawdziwi miłośnicy zamków mogą przemierzać

setki kilometrów, po to, aby w kolejnym napotkanym obiekcie dostrzec niepowtarzalne „to coś”, bo przecież „zamki są jak ludzie (...) u początków historii i walecznej młodości średniowiecznych warowni wyrosły w wieku dojrzałym na arystokratyczne rezydencje, które dziś są powiernikami tajemnic i przewodnikami po komnatach kulturowego dziedzictwa” (Grzegorz Rudziński, Christian Parma, „Zamki w Polsce”).

Niezapomniane chwile spędzone w zamkach możemy zachować głęboko w pamięci, a także (do czego gorąco zapraszamy) ukazać je poprzez malarstwo, rysunek i grafikę. Dlatego Muzeum Żup Krakowskich ogłasza

I Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Oczarowani Zamkami”.

Do wzięcia udziału w konkursie zachęcamy dzieci i młodzież z całej Polski. Jest to konkurs niezwykle, tak jak niezwykle są polskie zamki. Uczestnicy konkursu proszeni są o nadsyłanie prac przedstawiających najpiękniejsze zamki znajdujące się w zamieszkałej przez siebie okolicy. Konkurs Plastyczny pozwoli na nowo poznać niepowtarzalną kulturę i historię regionu, a także uwrażliwić najmłodszych Małopolan na piękno ich rodzinnych terenów. Wszystkie zamki zostaną ocenione przez historyków sztuki i plastyków. Najciekawsze prace będą mogli Państwo zobaczyć podczas wystawy pokonkursowej 11 września br. Dla zwycięzców konkursu Muzeum Żup Krakowskich przewidziało atrakcyjne nagrody. Szczegółowe informacje mogą uzyskać Państwo w Dziale Edukacji Muzeum Żup Krakowskich pod numerem tel. (012)289-16-33.

*Katarzyna Pochodaj
Przemysław Jagielski*

MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA

ul. Zamkowa 8, 32-020 Wieliczka
tel. (012) 289 16 00, fax 278 30 28,

promocja@muzeum.wieliczka.pl
www.muzeum.wieliczka.pl

Redaktor naczelny: prof. dr hab. A. Jodłowski
Redakcja: E. Bednarowska-Guzik, M. Piera
Opracowanie graficzne: E. Giżycka
Zdjęcia: A. Grzybowski, M. Bogucka